

FRIDO MANN

«A casa hi havia molts trastorns»

El psicòleg i escriptor Frido Mann, de 75 anys, parla de la seva vida com a nét del gran Thomas Mann.

© Der Spiegel

Senyor Mann, vostè és el fill del Michael i el nét preferit de Thomas Mann. El seu avi estava literalment entusiasmat pel “blau cel” dels seus ulls. És vostè la prova que desmenteix la tesi tan estesa que presenta Thomas Mann com un home d’una fredor devastadora respecte als seus descendents?

—A la majoria de biografies que s’havien escrit sobre la meua família, per exemple la de Marianne Krüll o la de Klaus Harpprecht, no vaig poder reconèixer-hi mai el meu avi. Pensava: aquest és ell?, aquest home pervers? Entraven en contradicció amb les meues experiències. Jo l’havia viscut com un home atent. I quan van publicar-se els seus dietaris i vaig poder llegir-los, van confirmar-me la imatge que en tinc.

—El tenia entusiasmat —“el seu encant em té completament encisat”— va escriure al 1941, i fins i tot apareix a la seva última anotació del 29 de juliol de 1955. I tot i això, ara surt publicada una nova biografia que descriu la seva família com una cosa desastrosa.

—Però jo valoro molt que Tilmann Lahme, l’autor d’aquesta biografia, expliqui fins a quin punt el meu avi va tenir cura dels seus sis fills. Els nens que

descriu al llibre ja són terribles des del principi. Unes autèntiques males peces.

—Els nens eren els pitjors?

—Sí. El meu avi era l’únic que hi era, que estava per mi. Els meus pares no hi eren. Quan tenia un any i mig ja van deixar-me dos mesos a casa dels meus avis. Després, quan la meua mare esperava el meu germà, tampoc volia que jo fos a la vora. D’aquesta manera vaig tornar a casa dels avis durant una bona temporada. No vaig conèixer el meu germà fins que no va tenir vuit setmanes: no podia explicar-me qui era. El meu avi era l’home ponderat de casa. No era un sac de nervis com el meu pare.

—Però totes les biografies familiars coincideixen que cinc dels sis fills dels seus avis han estat desgraciats. Totes expliquen que la filla petita, l’Elisabeth, n’és l’excepció. El patiment dels nens ha detenir una causa.

—Potser els meus avis van donar massa llibertats als nens. També van ser molt generosos, pel que fa als diners. La meua àvia Katia els ho permetia tot. Al meu pare sempre va enviar-li les quantitats de diners més absurdes i exagerades que us pugueu imaginar —també quan ja no era tan jove.

—Però la imatge del seu avi com un cap de família molt fred no ha sortit del no-res. Hi ha testimonis amb qui

no hauria parlat dels seus fills massa bé.

—També hi ha moltes cartes, descobertes recentment, que documenten una cosa diferent. Per exemple com lloava el meu pare pels seus progressos com a músic. I moltes cartes realment afectuoses, animant el Klaus i el Golo.

—Al seu entendre, per què s’ha imposat aquesta imatge de Thomas Mann que el pinta com un artista d’èxit però com un pare fracassat?

—Em sembla que és un dels tòpics preferits de la gent. Ens agrada fer caure els grans homes dels pedestals. El Harpprecht fins i tot va assegurar en una entrevista de televisió que el meu avi s’havia casat amb la seva dona Katia per interès, perquè era rica.

—Hi ha moltes fons que documenten que els seus avis s’estimaven, però també se sap que al seu avi no li agradaven les dones, que li agradaven els homes.

—Segur que tenia aquesta preferència, que deixava cinc francs a la mà dels cambrers que li agradaven, o coses així. En tot això era maldestre, d’alguna manera era commovedor. Però va sublimar la seva inclinació literàriament i no va tenir mai cap aventura. Estimava massa la seva Katia per tocar un home. D’on haurien sortit els sis fills, si no?

—Viure amb una dona a qui no vols renunciar, tenir-hi sis fills i sentir-se atret pels homes —el seu avi va mostrar a la seva obra i també als diaris i cartes en quines ambivalències pot trobar-se atrapada una persona. La fascinació que causa la seva família no és deguda precisament al fet que les persones es reconeixen en la seva pròpia lluita per la vida?

—Sí, tothom hi projecta les pròpies històries.

—Vostè ha treballat com a professor de psicologia. Va triar aquesta carrera per comprendre i assimilar la seva pròpia història familiar?

—No. La psicologia profunda no m'ha interessat mai. Vaig estudiar a Munster, on als anys setanta van bandejar la psicologia especulativa. Allà van desenvolupar-se mètodes d'anàlisi precisos que poden avaluar-se estadísticament. Avui torna a haver-hi altres tendències, dins de l'estudi de la psicologia, però aleshores estàvem orgullosos de seguir una línia de psicologia científica. Jo també tinc més consideració pels metges que pels psicòlegs. Els metges han d'assumir responsabilitats d'una manera completament diferent. Després de l'examen del primer cicle de medicina vaig fer les meves primeres pràctiques en un psiquiàtric. Allà vaig quedar glaçat pels abismes dels pacients.

—Moltes coses de les que hi va veure li devien resultar familiars pel que tenia a casa seva.

—Sí, a casa hi havia molta causa de psiquiàtric, molts trastorns. Però no vaig escollir aquesta carrera per aquest motiu. Això seria massa simple.

—El seu pare tenia tendència a patir brots violents: va matar el seu gos, i va pegar la seva dona —la seva mare. Té cap diagnòstic del seu cas?

—Sí, tot això va ser greu. Ell i els seus germans eren molt neuròtics, diria. Amb ser neuròtic ja n'hi ha prou. No era res endogen, o sigui res que tingués un fonament fisiològic, com per exemple una psicosi. Potser tenien un principi de ciclotímia, vull dir d'alternança entre estats d'ànim eufòrics i molt depressius.

—Molts membres de la seva família li havien tingut zels —també el seu pare— perquè des del principi comptava amb l'afecte de Thomas Mann. Com va afectar això a la seva vida?

—Diguem que una cosa així no fa cap bé. Es veu a les cartes que s'escriuen. M'ataquen, l'un rere l'altre, i més a mesura que em vaig fent gran i intento trobar el meu propi lloc. Ja no em preocupava. Per a mi la fase dolenta va venir quan vaig començar a escriure els meus propis llibres, als anys vuitanta. Aleshores els crítics se'm tiraven al coll perquè precisament sóc el seu nét. En aquell moment va repetir-se alguna cosa que ja coneixia de la meua família. Però això també fa temps que ho vaig pair.

—Quan era nen va adonar-se que estava envoltat de gelosia?

—Probablement sí. Els nens perceben més coses que els adults. Jo mateix vaig treballar a la clínica amb nens molt malalts que encara no havien desenvolupat els mecanismes de protecció propis dels adults, que ja han après a mentir i a enganyar bé. Els nens tenen la ment desperta, senten tot el que dius, són sensibles.

—A *Doktor Faustus*, una novel·la que el seu avi va acabar d'escriure l'any 1947, hi surt un nen inspirat en →

→ vostè: Nepomuk Schneidewein, a qui anomenen Echo, que és el nebot i “l’últim amor” d’Adrian Leverkühn, el protagonista. Li resulta incòmode l’entusiasme del seu avi –avui que ja es coneix la seva predilecció pels nens i pels joves?

—Només puc dir que en aquest sentit no vaig patir res, res de res, en absolut. Mai.

—A l’obra del seu avi l’amor i la mort són indestriables. Això ja és així a *Tristan*, un dels seus primers relats, després a *La mort a Venècia* i també al *Faustus*, que és de la seva última època. En conseqüència el seu avi també fa morir el nen Echo. Això va presentar-se com una prova de la crueltat de Thomas Mann: fins i tot havia de fer mal al seu nét preferit pel bé de la seva obra. Va sentir-se maltractat?

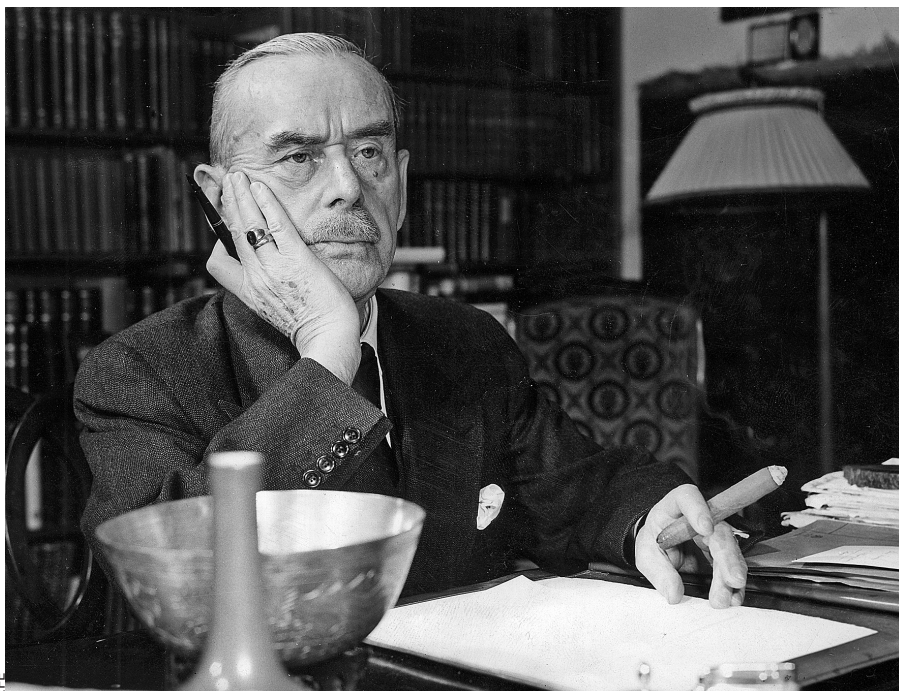
—Quan era més jove, aquella escena de la mort m’irritava. Feia temps que tenia la sensació que el meu avi, els últims anys abans de la seva mort, s’havia apartat de mi. Aleshores vaig deduir que hi havia una relació entre aquella escena i aquest distanciament que jo suposava. Però pels seus dietaris vaig veure que havien estat imaginacions meves, que realment m’havia estimat fins al final. A més jo també escric novel·les, i un autor ja ho fa, això: utilitza persones que coneix per a la seva obra i la seva trama.

—A *Faustus* Thomas Mann s’endinsa al món de la música moderna i de la teologia. Vostè mateix no sols és psicòleg; també és teòleg i músic —és com si hagués hagut de transcórrer pels temes del *Faustus*.

—No vaig haver-hi de transcórrer, vaig voler fer-ho. Cal dir que, del *Faustus*, el que més va interessar-me va ser la seva dimensió teològica. És un llibre sobre l’enfonsament —bàsicament escrit durant la guerra— i tot i això acaba amb una espurna d’esperança. En aquell moment el meu avi buscava un puntal a l’església unitària, va fer-hi batejar els seus quatre néts. L’unitarisme és

EFE

EFE

Nova maqueta Nous opinants Nou format Nou Temps

Ja al teu quiosc

Per fer-te
subscriber entra a
www.eltemps.cat
escriu-nos a
[subscripcions@
eltemps.cat](mailto:subscripcions@eltemps.cat)
o telefona al
902131025.

Us atndrem de
9.00 a 14.00 hores

FAMÍLIA MANN. Una foto d'arxiu del 16 de juny de 1998 d'Elisabeth Mann Borgese, filla menor del premi Nobel Thomas Mann, que apunta a una vella foto que mostra la seva imatge de petita amb la resta de la família. A sota, el retrat de l'escriptor alemany Thomas Mann, al seu despatx a Zuric

aquest motiu. El meu pare tenia altres motius per enfonsar-se –motius que no tenien massa a veure amb l'exili. Quan els homes no tenen fonaments, res que els subjecti, aleshores es perden més fàcilment.

—El seu avi guanyava força diners amb els llibres. Als Estats Units fins i tot tenia una mecenes que va ajudar-lo a pagar-se una mansió al Pacific Palisades de Califòrnia. Molts altres artistes a l'exili envejaven el seu avi. Era només una qüestió de sort o també treia profit de la seva capacitat per conservar sempre la calma i per ser amo —que deia ell— del seu propi estat d'ànim?

—Va ser un afortunat, i això no va ser fàcil per als altres. Però realment també va lluitar per donar un sentit a l'exili, per formular una idea de cosmopolitisme. També avui ens fem aquesta pregunta. Què passa amb els refugiats? El seu camí cap a l'exili és una oportunitat? Passen per tots els obstacles havent-se de servir de la força bruta, arriben aquí, demanen i de vegades aconseguen alguna cosa. No crec que només vingui gent desballada. Els patiments els han fet més forts.

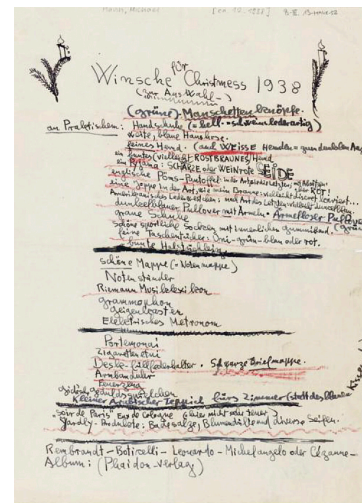
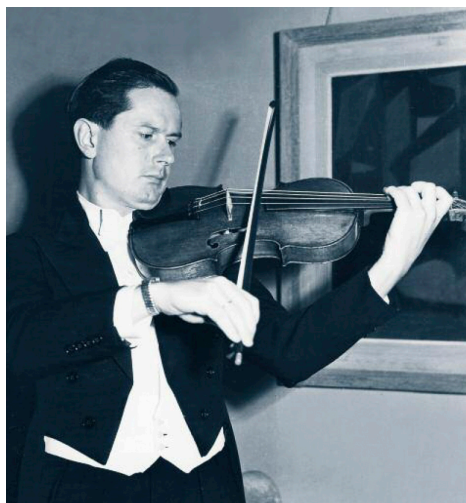
—Vostè ha treballat en diversos llibres el tema de l'exili i ha reflectit les dues possibilitats: fracassar a l'exili i créixer a l'exili. Com pot acabar bé, la fugida?

—Per als més joves és més fàcil adaptar-se a un lloc nou, també va passar en la meua família. L'Elisabeth, la filla més petita dels meus avis, va adaptar-se millor que els seus germans. I també depèn molt de la societat d'acollida. És fantàstic veure com ha avançat Alemanya, en aquest sentit. La meua família sempre havia estat molt crítica amb Alemanya per l'època del nazisme. Però la meua cosina Nica, la filla de l'Elisabeth, que va néixer com jo als Estats Units però que a diferència meua no ha viscut mai a Alemanya, va dir un cop: "Boy, they learned!" —és increïble, com han avançat, els alemanys. →

sobretot una religió tolerant, adopta les bases d'altres comunitats religioses —fins al punt que la seva orientació estava en consonància amb la seva vocació humanística. Aquesta església va ser-li un suport en els temps foscos, el meu avi estava desesperat: pel feixisme, la Segona Guerra Mundial i, després de la guerra, encara va continuar amb la divisió entre l'oest i l'est del país.

—La seva família va marxar d'Alemanya l'any 1933 fugint dels nazis. Des d'aquell moment el seu avi va viure sempre a l'exili: a França, a Suïssa, als Estats units i aleshores altre cop a Suïssa. Vostè mateix va néixer a l'exili. Com va afectar aquella fugida la seva família?

—El meu avi va patir molt quan va perdre el seu país. Igual que altres escriptors, com el seu germà Heinrich o Stefan Zweig. Al capdavant, també el meu oncle Klaus va espatllar-se per

L'autor Thomas Mann amb els seus néts Frido i Toni. A la dreta, el músic Michel Mann, pare de Frido i una de les seves cartes íntimes.

→ —**És casualitat que ara visqui a Munic, la ciutat d'on va fugir la seva família per marxar a l'exili?**

—No crec que sigui casualitat. Noto que pertanyo a aquest lloc.

—**Acaba de dir que el seu pare va enfonsar-se per un altre motiu que l'exili. Per quin? Per la falta d'amor del seu propi pare?**

—No, no, l'amor de l'avi no era poc, ni de bon tros. El meu pare va convertir-lo en menys del que era. També per tenir un argument quan em deia: "El meu pare va tractar-me tan malament a mi que jo també puc tractar-t'hi a tu". D'altra

—Era als anys setanta, vaig anar a un seminari a Califòrnia per aprendre mètodes de psicologia: escoltar activament, expressar el que em volen dir els pacients per ajudar-los a explicar-se. I aleshores vaig visitar el meu pare i vaig posar-ho tot en pràctica. Va ajudar-nos, aquella visita. Fins a cert punt ens vam entendre.

—**Per Cap d'Any de 1977 van trobar el seu pare mort. No se sap si és per error, que va ingerir una sobredosi de pastilles i alcohol, o si va suïcidar-se.**

—Mig any abans encara vaig visitar els meus pares durant algunes setmanes.

des de la base de la física quàntica, i de quina manera podria fer-se.

—**El germanista Heinrich Detering ha publicat fa poc una antologia de textos de la seva obra. Hi ha una cosa que crida l'atenció: la seva família hi apareix sovint, en aquests fragments.**

—Al meu primer llibre i després en llibres posteriors, sí. Però al període d'entremig la família a tot estirar és el punt de partida. Per exemple a *La meua Nida* escric sobre la casa de la meua família a l'Istme de Curlàndia, però és un llibre sobre Lituània.

—**Com és la relació amb els altres néts del seu avi?**

—Tinc una bona relació amb la filla més petita de l'Elisabeth, la Nica Borge-se. Amb la resta hi he perdut el contacte. La germana de la Nica viu en algun lloc de Mèxic, no sé què hi fa. El meu germà viu a Suïssa, també el veig molt poc. I per no parlar de la meua germana adoptiva —els meus pares encara van adoptar una nena de l'Índia.

—**Per provar de veure com és tenir un fill sense els gens dels Mann?**

—Més o menys. Però aquests gens no van resultar massa millors.

—**Per què van tallar el contacte?**

—Baralles per l'herència. Incidents estranys, històries desagradables.

—**Vostè té un fill i tres néts. Tenen bona relació?**

—M'he esforçat a fer-ho diferent que el meu pare.

—**Moltes gràcies per aquesta conversa, senyor Mann. •**

«Va sublimar la seva inclinació literàriament i no va tenir cap aventura. Estimava massa a la seva Katia per tocar un home»

banda, era el fill preferit de la meua àvia. Això també s'ha d'explicar. No podia pas queixar-se. Patia pel seu esquinç interior i per la desorientació i la tensió.

—**I d'on li venien?**

—No podem saber-ho. La psicologia tampoc pot explicar-ho. Ho duia a dins. El meu avi va sospitar-ho aviat, poc després del seu naixement. Però mai no se'n va desentendre. I jo... jo hauria hagut d'apartar-me molt abans dels meus pares.

—**Durant nou anys no va tenir cap contacte amb el seu pare, però després va tornar a establir-ne per iniciativa pròpia.**

No hagués dit que moriria tan aviat, però sí que vaig veure que estava cansat i que d'alguna manera arribava a les últimes.

—**Per diferents que fossin, vostè i el seu pare compartien interessos. Acaba de sortir publicat un assaig seu en què també apareix el seu pare: *A la música*. En quin sentit és vostè un exemplar típic dels Mann?**

—En la meua recerca del sentit, en l'orientació dels valors —en el meu cas ocupant-me de la teologia, la psicologia, la medicina i també la música. Entrentant he escrit un llibre sobre la ciència natural i la filosofia amb la meua dona. Ens interessa saber si Déu pot pensar-se

Traducció d'Anna Punsoda